

ВЕЛИКИЙ РОМАН

Тимофій Гаврилів

ПІСНЯ НАДІЇ

ТРИЛОГІЯ

Харків
«ФОЛІО»
2024

Частина перша

МІСТО НАД РІЧКОЮ

Прогноз погоди на завтра

Прокидаюся від великої кількості світла, яким ранкове проміння наповнює кімнату, проникаючи крізь бавовняну фактуру опущеного жалюзі; в першій половині дня сонце і спека, в другій — гроза і злива. Пополудні збираються хмари, небесний пастух заганяє їх, кучерявих, розгублених на блакитній полонині перегорнених сторінок, до кошари, де вони клубочаться, збиваються до купи, набувають необхідної однорідності і металевої ваговитості, перетворюються на одну сіру масу — вибухає злива. Ось уже другий тиждень поспіль природа складає тест на здатність існувати в умовах тропічного ландшафту.

Коли настане світове потепління, усім полегшає — безхатченкам, які мерзнуть. З енциклопедійних резервацій повернуться мамонти й динозаври, COMEBACK OF MAMMOTH AND DINOSAUR, буятиме отава, а кольорові ілюстрації між сторінками спорожніють, подібно до міст, котрі так і не дочекалися варварів. Назви і речі дрейфуватимуть урізнобіч, несені різними течіями, доки линва, що їх єднає, втомившись пручатись, обірветься. Північний Льодовитий океан залишиться Північним і перестане бути Льодовитим; його північність обросте новими значеннями і конотаціями, як черево затонулого корабля водоростями та поліпами; зміняться обриси суходолів, флора і фауна, не буде моржа на крижині, проте насамперед не стане крижини, хоч, може, вони щезатимуть одночасно. Зникнуть білі ведмеді і карельська береза, розтане іглу і вічна мерзлота, лише Гренландія, єдина Гренландія увійде в гармонію змісту і назви. Від розмаїття того,

що було снігом, залишиться недоталий острівець і кілька епітетів. Січень в Осло мало відрізнятиметься від січня в Буенос-Айресі.

Конфігурація

Кассіопея була дружиною ефіопського царя. Чи була такою вродливою, як оповідають перекази? Її суверенність розлютила богів й образила нереїд, які мали себе за найгарніших. Цунамі, «морська потвора», що її наслав Посейдон, спустошила великі частини помор'я. Щоб відкупитися, царське подружжя офірує Андромеду, свою доньку: прикута до скелі, вона чекає на, здавалося б, неминучий фінал. Проте сюжет, а з ним розв'язка радикально змінюються, коли на кону (на коні) з'являється Персей, герой. Ось це і є вона, конфігурація: Персей, Пегас та Андромеда.

Зіпсутий сніданок

Погода змусила змінити розпорядок дня. Якщо раніше до обіду я зазвичай не виходив надвір, то тепер намагаюся залагодити всі справи до тринадцятої нуля нуля, краще однак — годиною або й двома швидше. Тут, бачу, необхідно коротко розтлумачити, що означає «залагодити справи». Це, вештаючись між бароко і рококо, ренесансом і кока-колою, романськими аркадами і парасольками вуличних столиків на тротуарах з рекламою марльборо й нескафе, з'їсти кусник піци в італійця, руйнівника моїх уявлень, почерпнутих з криниць, з яких я тамував свого часу спрагу. Незабутні сторінки, де белькантовіла дезодорована любов.

Або з'їсти шніцель, який-небудь кордон бльо фом швайн, в шніцельгаусі напроти піцерії, левантійський кебаб «міт зер шарф» перед апетитною хлібарнею, де, перш ніж повернутися додому, я купую дві булочки — на вечерю і до сніданку. Ця друга через ніч втратить хрумкість, зрадивши себе і череватого пекаря. Не допоможуть і мої відчайдушні спроби оживити її запиханням в емхале — димок, що виповзе з-за дверцят, остаточно скомпрометує її, мене і пекаря, який ні про що не здогадується. Розрізаючи, я бачу картину — білі краї і звуглу сердцевину (приголомшений, я починаю римувати), а це означає, що сніданок складатиметься із

зеленого горнятка чорного чаю. Стривожений перспективою провести решту дня над знайденою в шухляді інструкцією, я вирішую купувати надалі лише одну булочку, зробивши стосовно сніданку перестанови й удосконалення.

Філософський відступ

Дискурс про світ відсуває справу булочки на другий план на користь такого ось діалогу:

- Куди летиш, світе?
- Тобі назустріч.
- Як же стрічати тебе?
- Розкрий обійми, філософе.

Інвентаризація інтер'єру

Настав час змалювати оснащення. Крім пательні, емхапе, зеленого горнятка, пакунка чорного чаю зі слоном та індусом на другій (згори) полиці білої шафки, доцільно згадати кран для води, що не відкручується, а піднімається, — ця сама по собі дріб'язкова деталь втягує в граматично-гідротехнічний конфлікт, якого мені зовсім не потрібно, тим більше зараз, та й поготів. Сказати «я відкручую кран» було б невірною, бо насправді я його таки піднімаю, але, з іншого боку, якщо я комусь скажу «підніми кран», він мене не зрозуміє і в найкращому разі роззиратиметься, чи кран, бувало, не відпав і не впав, не залетів під шафу, звідки його доведеться витягати, але й витягнений, він ще нічого не означає; сподіватися на сантехніка — цілий вікенд просидіти без води, яку доведеться перекрити: в неділю ніхто пальцем не поворухне в цьому місті, де на кожному фасаді як не апостол, то святий, на розп'яттях — Син, а в церквах, яких, мов булочок на полиці, — Отець і Господь; я потрапив сюди за збігом обставин. Отож, крім усього, була вода.

Продовжуючи тему радості з нагоди води, я проробляв процедуру піднімання крана в різні періоди доби, сподіваючись заскочити його порожнім, та це мені не вдалося, вода текла, однакового кольору і належного тиску, що виходило за межі мого розуміння, — там, звідки я прибув, її подавали за графіком, годинку-дві

зранку, коли я ще спав, і стільки ж увечері. Не переконаний, я побіг у ванну, підняв кран там, обидва крани, над вмивальною мушлею і над ванною; підставляючи руку, перебирав пальцями, ніби звідти б'ючила нафта, орайдужнюючи мене перспективою стати нафтовим шейхом і приятелювати з Америкою, я бігав туди-сюди, з кімнати до ванної і з ванної до кімнати, доки не задзеленчав телефон і я не провисів пів години на слухавці.

З висіння мене вирвав грюкіт у двері (дзвінок не працював, як і вся призначена для розцяцьковування бутафорія), і на порозі в літній панамі зі смугастими крисами з'явилася Дружина, а через хвилю постав і сам вусатий Кара Гасан.

Міст над Дріною

Він запрошував мене на прогулянки. Ми здійснювали далекі проходи, під час яких завжди відкривалось нове. Одного разу він вивів мене на міст. «Його побудували в одинадцятому сторіччі, — сказав він. — Який міцний камінь, чуєш?» Я сперся на парапет. Унизу клекотіла й пінилася вода. «Знаєш, скількох він витримав завойовників? — запитав він. — А скільки пройшло ним біженців? Жодний загарбник його не зруйнував. Усі вони знали, що колись доведеться вшиватися. І щойно зараз його зруйновано — дощенту». — «Але ж на чому ми тоді стоїмо?» — занепокоївся я. На мості, якого немає. Який більше нічого не з'єднує».

Отакий-от він був, Кара Гасан, мій наставник, якого я знав не більше, ніж місяць, кожний день якого протривав щонайменше рік.

Пояснювальна цидулка

Чому так багато про воду? Що тут такого, що вона тече? Що ж їй іще робити? Хіба то не її призначення — текти? Коли дивишся, як вона тече, здається, що тече все: час і роки, з яких він складається. Я дедалі частіше згадував те інше життя, коли, блукаючи брукованими нетрями звивистих вуличок, скверами та майданами, снував поеми і марив віршами, доки незчувся, як усе, що було, скам'яніло знепотрібною цитатою. Я поставав собі Себастьяном, якого замість стріл побиває каміння крилатих висловів.

Інвентаризація інтер'єру (продовження)

Ще коротко про кран, щоб нарешті вичерпати тему — якраз вичерпуванням і витиранням я займався наступні півтори години. Про кран я зробив таку спостерегу: важелець, який я піднімав-опускав, повертаючи вліво-вправо, а також металевий ніс і стовбурчик, на якому сидів металевий ніс і важелець, схожий на ганнесоморіцівський кашкет, зразково блищали, зате обидва крани у ванній давно поблідли від вапнякових веснянок, залишених десятками висохлих крапельин, мовби рука невидимої прибиральниці як узялась із завзяттям до справи, так раптово її й облишила — з причини, що залишилася не відомою принаймні мені; можливо, її було терміново відкликано на важливіший об'єкт; можливо, вона забарилася, тоді як таксівка, в якій я сидів, уже долала останній закрут; можливо, однак, після повторного ознайомлення із моїм досє я раптом видався не таким важливим, і пролунала команда негайно згорнути діяльність.

Але досить про крани. Кухонний кран і металева мушля для миття посуду відкривали парад кухонної стінки, до якої належали підвісні шафки, вмонтована електроплита і вбудований холодильник, і все воно було біле, мов сніг, включно зі стінами і стелею, крім дерев'яної підлоги, за якою зберігся привілей натур-пур, що захищав її від емульсійного небуття.

Біля крана лежала губка, висів картатий рушничок і стояв пріль, мийний засіб плюс мило, дерматологічно протестовано, іновативний продукт з хімічних лабораторій генкеля-фенхеля, гембл енд гембл. Чого там тільки не було в тих шафках! Пральний порошок і рештки соняшникової олії, сочевиця і сіль, яка мене здивувала, коли, ненароком розсипавши, я побачив, як вона котиться-розбігається; я кинувся ловити, проте клятві мініатюрки вислизали з рук, розповзалися по кімнаті, ховаючись у найнедоступніші закапельки, я ганявся за ними, доки на них же не послизнувся, не покотився, наче на роликах, і не втратив рівновагу (що опосередковано-гепальним чином нагадало мені, що свого часу я так і не навчився їзди на роликах); соляні крапельки поводитися, наче частинки живого срібла, котрі не віщують нічого доброго, лише термінове відселення (я щойно вселився) і демеркурацію.

Причина, яку я довго шукав, мала кодову назву E(rror) 536. Сіль була йодованою, з чого я поставив, можливо, хибний діагноз: інсуфіцієнція йоду. А ще були чорний перець грубого помолу, початий пакет білого-білого пакистанського рису, соляні палички з німецького борошна, темний соєвий соус (інгредієнти: вода, боби сої (20%), борошно, сіль, цукор, барвник E 150c, підсилювачі смаку E 631 і E 627, додавати за потребою), праска і чимало іншої всячини. І — про це слід сказати окремим рядком, вивівши в самостійне речення, — рештки духмяної кави чибо, найцінніше з усього, що я успадкував. То був її лагідний варіант із улюбленим золотим тисненням, наповненим горнятком на першому плані і жінкою, яку дизайнер, розв'язуючи дилему молодості й старіння, позбавив віку, за столиком на тлі не визначеного, радше південного краєвиду — на другому. Я відкривав пакет і припадав ніздрями, порушуючи правила вдихання запахів.

Шафка, в якій стільки всього містилося, закривала кухонний ряд з правого флангу. В інших у довільному безпорядку розташовувалося начиння, зведене в стрункий реєстр на дверцях першої шапки, який подаю без змін:

- 4 склянки
- 4 горнятка + підгорнятники
- 4 глибокі тарелі
- 4 плиткі тарелі
- 3 салатниці
- по 4 ножі, виделки, ложки, чайні ложки
- 1 дощинка
- 2 кухонні ножі
- 4 черпаки
- 1 друшляк
- 1 заварник
- 1 пательня (алюміній)
- 3 баняки + покритки (алюміній).
- Нарешті,
- довбня зубчаста кухонна (самограйна).
- Дата, підпис відповідальної особи, штампель установи.

Легітимація

Я запрошував гостей. Було їх троє і так щоразу. Четвертим був я, господар. «Доброго дня, пане Аваку!» — «Вітаю Вас, пане Нікте!» — «Доброго здоров'ячка, пане Кіталалаше!» — «Коли це ми востаннє бачилися?» — «Так-так, ще лежав сніг на полях». — «Ви чули, пан Жижень уполював зайця?» — «Салат сьогодні смачніший, ніж завше». — «А вино — хай мене грім поб'є, якщо його не привезено з Півдня!» — «Авжеж, ми відпочивали, як торік, на Рів'єрі».

Інвентаризація інтер'єру (продовження)

Назагал кухонний інвентар відповідав кухонній дійсності, лише довбня випиналась на цьому тлі крикливою рудиментарністю, всеє тривожачи приспану впродовж тисячоліть генну пам'ять. Була ще якась добряче пошкробана тефлонова пательня, що її інвентар з незрозумілих причин обходив багатозначним мовчанням.

Кухонна стінка займала правий фланг кімнати. На вільних місцях висіли картини сучасних художників: одна в темних, інша у світлих тонах. Та, що у світлих, була значно більшою й по-художньому осмислювала навколишню дійсність, а саме кухню, напроти якої висіла. Вікна четвертої — останньої — стіни мали багато різних гачків і металевих закруток, відкривання і закриття яких поглинало стільки часу, що скидалося на ритуал. Матірчані жалюзі переділяли подвійність вікон з виглядом на парк уздовж схилу.

Інвентаризація екстер'єру

У парку росла бузина, високими стовбурами ясенів вився плющ, розважались стрибанням з гілки на гілку білиці; я потерпав за них, проте не було такого разу, щоб їхні перегони не завершилися щасливо; щоранку, спершись на підвіконня, доки в електрокавоварці бурчала вода, я милувався акробатичною виставою, на свій лад карколомнішою від Формули-1 й автораллі Париж — Дакар. Гілка останнього дерева була прив'язана до вікна хоромів, у яких резидував Абд Ель-Рагман.

У парку водилася незліч жуків, хробаків, кусьок і короїдів, останнім отруював життя дятел, вишпортуючи з-під кори. Почувши стук, вони панічно кидалися врозтіч, бігали й метушилися, ховалися і тремтіли, панікували і непритомніли. У незмінній сутані, пурпуровій кардинальській шапчині і з випуклими від зосередженості очицями, дятел добував їх, паралізованих страхом, і тоді на мить залягав спокій, потім стукіт поновлювався, поновлюючи, відповідно, процес кидання врозтіч, біганини і метушні, ховання й тремтіння, паніки і непритомнення, напруги й наруги, інфарктів і передчасних смертей, псуючи насолоду розмножування і невинно скорочуючи популяцію.

Інвентаризація інтер'єру (продовження)

Павуки залазили у відчинені вікна до кімнати, плели павутину в кутках і застигали в терплячому заціпенінні; мухи, які залітали досередини, вряди-годи потрапляли до павутини; обмежені стінами і збентежені кухонними запахами, вони втрачали інтуїцію й орієнтацію, заплутувалися в тонкому мереживі, тоді павук біг швидко і незграбно, клишоного потвора, назустріч жертві.

Увечері, коли горіло світло, навколо ламп кружляли мушки й метелики, обпікали крильця, падали додолу і ще довго повзали, заки відходили в небуття. Я опускав жалюзі, однак вони вмудрялися пролізати у вузькі шпарини обабіч, їх набивалося багато, і в моменти моральної лабільності розгорталась гічкоківська сюжети, в результаті яких я довго перевертався з боку на бік, незможки заснути. Тоді я дотягувався до настільної лампи, вмикав її, відтак, ставши навкарачки, ліз до вузькоокого самсунга, що знаходився в ногах мого ліжка, натискав кнопку, брав дистанційне управління, натискав знову, перемикав програми, телевізор шипів, екраном бігали мурашки (продовження інсектуальної теми), пей тіві вочінг секс ікс ікс ель, нур фюр ерваксене, ельтерн гафтен фюр іре кіндер, дер анфелліге бетраг вірд аутоматіш апгебухт — єдиний канал, який працював.

Неподалік від будинку тарелилася сателітарна антена, що давно вийшла з ладу, чим, одначе, ніхто особливо (і не особливо теж) не переймався; ті, хто приїздив сюди, у цю глушину, в цей готель

ЗМІСТ

ДЕ ТВИЙ ДІМ, ОДІССЕЮ?

<i>Частина перша.</i> Місто над річкою	7
<i>Частина друга.</i> Подорож	61
<i>Частина третя.</i> Безхатченко	110
<i>Частина четверта.</i> Повернення	154

ЧАРІВНИЙ СВІТ

<i>Частина перша.</i> Тепер	211
<i>Частина друга.</i> Тоді	306
<i>Частина третя.</i> Між тоді й тепер	388

ВИЙДИ І ВІЗЬМИ

Вересень, ніч	483
Разом	522
Чоловік іде своїм шляхом.	571
Жінка.	627
Син.	701